

HiVca., 207.

Més enllà la freqüència i antiguitat del mot a Gascunya són indicis que a les llengües d'Espanya va penetrar des d'aquest país. I com que la doc. trobada últimament l'assenyala des de principi del S. XIV a la Gascunya anglesa, l'única explicació coherent és admetre que el gascó el prengué de l'angl. *farthing* (amb *th* sonora), moneda de poc valor (pròpiament 'un quart, quarta part') creada en el S. XIII i introduïda a Guiana per la dominació britànica: la *f*-s'hauria canviat regularment en *b* en gascó, i una forma **hardin*, en aquesta zona fronterera entre la llengua d'oc i la d'oïl, eliminaria primer la *-n* segons una norma occitana; després, viatjant més al Sud, se'n faria *ardit* per una espècie d'«occitanització exagerada» (oc. *ardit* = fr. *hardi* amb aspiració i sense *-t*) i alhora identificació amb l'adjectiu *ardit*. Així s'eliminen les últimes dificultats que encara semblaven entrebancar aquesta etimologia quan vaig fer l'article del DCEC I, 255-6, on es podran veure alguns altres detalls.

DERIV.: [ant., 1839, Lab.; escr. Renaix.]. *Ardiment* [doc. de 1201, *AlcM*], en el sentit d'«acte audaç»: «raó me demostrava com degués fer alguns asalts e alguns *ardiments*», Llull (*Blanquerna*, *NCl.* I, 233.7); *ardimentum* 'plans bèlics' en el b. ll. dels Usatges, S. XI (Bast.-Bass., 143).

Un verb romànic *ardire* mai ha existit sinó en italià, on certament és ja antic [Dante], però està fora de dubte que l'it. *ardito* és vella imitació del fr. *hardi*, i el verb s'hi extragué d'*ardito* després (gràcies al major desllorigament de què s'aprofità el mot en aquell país, a causa de la seva creació cavalleresca); un verb *ardir* no va existir mai en català, car només se n'han vist dos exs. en dues traduccions de l'italià (conegudes per permetre's italianismes ocasionals); en un text de les *Const. de Cat.* «sen *ardirà*» és una grossera falsta de lectura per *s'enardirà*: ben a tort, doncs, insisteix *AlcM*₂ en aquest error de la seva primera ed.; *enardidor*.

Ardor, *ardorós*, *ardre*, V. *ardent* *Ardu*, *arduïtat*, *Arduix*, *ardura*, V. *ardent*

+ARÉ, interjecció rossellonesa per a 'apa, vinga, avant': mot de creació expressiva on es combinen els elements primaris de *bala* (*halé*) i *ara*. *AlcM* ho entén malament com si fos una variant fonètica del substantiu *alè* (en el parlar de l'Alguer sí que les *-l*- entre vocals s'alteren en *-r*). Hi ha una coincidència amb el scr. clàssic *are* (i altres cops *re*), que és una interjecció de vocatiu menys respectuosa que *bhos* i de vegades fins i tot despectiva (Monier Williams, *Skr. Grammar*, § 732, p. 324), però és mera coincidència. Mentre que a Rosselló se sent, pertot i a cada pas, amb el valor de 'au, apa, vinga, som-hi, adéu'. Trobant-me a entrada de fosc pel camí de les Illes a Ceret, em deien els altres caminants: «*aré*, que plegareu tard» (1960), i semblantment ho vaig sentir pertot, des de l'Alt Segre fins a la Marenda i Perpinyà: a Câldegues, Formiguera, Llar, etc.; a Eina 'apa, vinga!': «a la baixada,

aré, tots els sants hi ajuden».

Àrea, V. *era* *Arec*, *aregada*, *aregador*, *aregament*, *aregar*, V. *arada* *Arefaccio*, V. *àrid*

AREGAU, nàutic (*AlcM*; no *Amen.*, *DFa.*, *Jal*, ni *BDC* XII, XIV), potser mot emparentat amb *argue*, cast. *árgano* 'arguenell, espècie de grua': < port. *ár-gãu*? O influit pel cast. ant. *argayo* 'abric llarg', port. *argau* (*DCEC* I, 260, 261).

Aremanar, *aremenar*, V. *romandre* i *VidesR* I, 83-84

ARENA, 'sorra', del ll. ARĒNA id. □ 1.^a doc.: S. XIII, Llull, etc.

També en la *Cròn.* de Jaume I — «les mars --- passaven aytambé de l'altra part del castell, sobre l'*arena*» (284) — en un doc. municipal barceloní dels anys 1300-3 (veg. infra, s. v. *arener*), en B. Metge, en el *Tirant*: «totes eren plenes, dins d'*arena*» (Ag. I, 134), etc.

Avui en el dialecte central l'ús popular del mot ha reulat en tal grau, que la gent senzilla solament coneix *sorra* com a català, de manera que *arena* només hi sobreviu en la toponímia (Santuari i Riera de les *Arenes* a un i altre costat de St. Llorenç del Munt, *Pla d'Arenes* a les Guílleries, etc.), fins al punt que més d'un creu allí que *arena* és acastellanat (recordeu que jo mateix ho imaginava, cap a 1915). De fet *sorra* resulta d'una innovació, que prové intrusament del llenguatge dels navegants, i avui és un mot desusat a les Balears (*BDLC* x, 19), en el País Valencià (*Coves de l'Arena* a Billena de Travadell, etc.) i fins en rossellonès i gran part del català occidental, on *arena* continua essent el mot emprat popularment: pertot a Cardós i Vall Ferrera (1932-4). Els escr. cabdals de la Renaix. en mantingueren l'ús: «gronxant-lo com en braços de sirenes / lo posen en blançissimes *arenas*», Verd., *Atl.* (Introd., p. 38).

DERIV.: *Arenaci*. *Arenal* [S. XIII]: «fe é l e ls seus fils pausar en un *arenal*», *VidesR.*, f^o 235v1 per a un circ de lleons, trad. 718.7; «anam-nos-en, ab aquella pocha companya que havíem, en l'*arenal*, denant lo castell», *Cròn.* de Jaume I, 230; i en algunes versions de la *Cançó del Mariner*, per a 'platja de la mar': «vermelleta la vuy jo, que n'és més bella. / — Si anau a s'*arenal*, triareu d'ella. — / Com va essè a s'*arenal*, s'adormí ella» (a Mallorca, Milà i F., *Romllo.*, 201A.); en particular es concreta localment en el sentit 'illeta al mig d'un riu': a Àreu i Estaon de Cardós (1933-4), com també a l'Ebre, a Flix (1935); o bé 'barranc sec' a Biar, 1962.

Arenar subst. m. *Arenària*. *Arenella*. *Arenenc*. +*Arener* 'el qui tragina sorra': «que negun *araner* ne argiler no gos cavar ne trer argila ne *arena* de les careres ne rieres qui són del portal ---», en un ban barceloní de 1300-3, cit. *DBal.*; *arenera*; *arenest* eiv., per encreuament amb *baixest* (de sentits coincidents).

Arenisc [c. l'a. 1800: «en quant al terreno de Santa Perpètua, abunda en vinyas, pinedas, y medià en con-